

ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Головне

Упродовж травня визначальним чинником динаміки внутрішніх цін в умовах війни була руйнація інфраструктури та порушення логістики, що призводило до шоків пропозиції і, як наслідок, сплеску цін на окремих сегментах споживчого ринку. Негативний інфляційний фон також створювали зовнішні ціни на енергоносії та певне підвищення вартості іноземної валюти на готівковому ринку. Інші монетарні та сезонні чинники фактично мали другорядне значення й не визначали інфляційну динаміку.

Перспектива розвитку інфляційних процесів залежить від розвитку подій у війні. Втім, така залежність априорі послаблюватиметься з часом, а успішна адаптація економіки до нових умов функціонування гарантуватиме стабілізацію інфляції на відносно низькому рівні.

Уряд формуватиме збалансовану політику щодо цін через поєднання жорсткого контролю за цінами в тих сегментах ринку, які мають стратегічне значення з погляду національної безпеки, та стимулювання економічної ініціативи на рівні мікро-, малого та середнього бізнесу.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Травень 2019-2021	Травень 2022	Травень 2019-2021	Травень 2022
Зміни споживчих цін	6,9	18,0	0,8	2,7
Базова інфляція	5,7	13,8	0,3	1,4
Небазова інфляція	8,5	23,8	1,4	4,4

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Після першого березневого шоку економіка України поступово адаптується до воєнних умов функціонування. Це підтверджується динамікою різних показників, у тому числі й показником інфляції.

Так, за даними Держстату споживча інфляція за підсумком травня 2022 року й далі уповільнювалася – до 2,7% за місяць (з 3,1% у квітні та 4,5% у березні цього року).

Уповільнювала цінові процеси дія чинників, які дали змогу економічним агентам адаптуватися до складних воєнних умов.

По-перше, посилення скоординованості дій як з боку державних інституцій, так і відповідної реакції на них бізнесу, сформувало запас міцності економіки. Підтвердженням цьому є помірні цінова динаміка на найвагомішому сегменті ринку – на продовольчому, де зростання цін уповільнилося або ціни взагалі знизилися. Усе це відбувалося попри тимчасові втрати значної території на сході та півдні (або знаходження частини території, на якій вкрай складно вести господарство внаслідок загрози обстрілів та активних бойових дій).

Довідково. У травні майже по 60% позицій продуктів харчування, за якими Держстат проводить статистичне спостереження, відбулося уповільнення зростання цін, а приблизно по 19% інших позицій ціни взагалі знизилися. Зокрема уповільнилося зростання цін на хліб до 1,4% (з 2,7% у попередньому місяці), соняшникової олії – до 0,5% (3,8% відповідно) та навіть фрукти та овочі – до 11,5% та 5,4% відповідно (14,9% та 8,5%). Водночас знизилися

Рис. 1 Зміни споживчих цін, %

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 2 Зміни споживчих цін за розділами товарів та послуг, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 3 Індекси інфляційних та девальваційних очікувань, пунктів

Джерело: Info Sapiens

ціни на м'ясо свійської птиці на 0,9% (були незмінними в попередньому місяці), цукор – на 1,3% (зростання на 2,2% відповідно), борошно – на 0,3% (зростання на 7,4%), молоко – на 0,1% (зростання на 1,7%).

Проте коливання цін за деякими позиціями лишалося значним, і це також стало відображенням наслідків війни. Зокрема, були товари, ціни на які в травні зросли суттєвіше, ніж у попередні місяці, унаслідок понесених втрат пропозиції за деякими видами продукції через руйнацію інфраструктури, економічних зв'язків, проблеми логістики та втрати як частини трудових ресурсів, так і певної території. Зрозуміло, що жодна економіка не може не втрачати від того, що майже 20% її території окуповано та на її території ведуться активні бойові дії. Тому **Уряд в умовах війни докладас максимум можливих зусиль для унеможливлення кризових процесів.** Зокрема, для відбудови нових ланцюжків постачання автомобільного палива та, відповідно, відновлення його пропозиції на ринку держава призупинила цінове регулювання на паливо та орієнтувалася на умови громадського договору з основними «гравцями» ринку. Такі дії дали змогу знизити тиск на ринок, після чого ціни почали коливатися помірніше. Загалом упродовж травня вартість палива та мастил зросла на 22,8% (на 0,5% у попередньому місяці), а це майже на чверть сформувало загальну споживчу інфляцію в травні, що й визначило збільшення вартості послуг у сфері транспорту – на 10,2% (на 2,1% відповідно).

Крім того, **поточна динаміка внутрішніх продовольчих цін та цін на енергоносії залежить і від тиску з боку зовнішніх цін на ці товари.** Так, з одного боку, енергоносії стрімко дорожчають – за даними Світового банку нафта марки Brent подорожчала на 6,2% за травень (в 1,7 раза в річному обчисленні). З іншого – стримувала зростання внутрішніх цін на продукти певна стабілізація ситуації на продовольчому сегменті світового ринку – за даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) у травні середнє значення Індексу продовольчих цін знижувалося вже другий місяць поспіль – на 0,6% порівняно з попереднім місяцем (хоча в річному обчисленні – зростання на 22,8%).

Наразі попри перманентні шоки пропозиції внаслідок масштабних руйнацій загальна мотивація суб'єктів економічної діяльності залишається далекою від панічних настроїв, що і є свідченням успішності здійснення всього комплексу заходів антиінфляційної політики.

По-друге, позитивну роль у травні зіграло й утримання стабільного значення офіційного обмінного курсу гривні, що обмежувало негативний вплив на ціни з боку імпоротної складової.

Довідково. Упродовж травня, як і в попередні місяці, в умовах воєнного стану, офіційний курс гривні до долара США залишається незмінним – на рівні 29,25 грн/дол. США, хоча ринкові коливання готівкового обмінного курсу створювали передумови для підвищення цін упродовж наступних місяців. Зокрема, середньозважений курс «продажу» готівкової гривні до долара США послабився на 11,5% до 35,81 грн/ дол. США на кінець травня.

Рис. 4 Зміни цін на паливо, % у річному обчисленні

Джерело: Світовий банк, Держстат

Рис. 5 Зміни цін на продовольство, % у річному обчисленні

Джерело: ФАО, Держстат

Рис. 6 Зміни цін на природний газ, % у річному обчисленні

Джерело: Світовий банк, Держстат

По-третє, стримуючим інфляцію чинником було також звуження попиту на більшість товарів та послуг умовно мирного часу (крім життєво необхідних), яке супроводжувалося зниженням доходів населення та міграцією. Найбільше це позначилося на динаміці цін:

- ✓ на одяг і взуття – знизилися до 0,2% за травень (зросли на 0,5% за квітень);
- ✓ на товари та послуги у сфері відпочинку і культури – уповільнилися до 0,2% (з 2,7% відповідно);
- ✓ на предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла – уповільнилися до 1,8% (з 4%).

Висока залежність динаміки цін від перебігу подій на фронті притаманна широкому спектру товарів та послуг, зокрема найбільш чітко відслідковується на швидкодинамічних сегментах – такому як оренда житла, оскільки через вимушений переїзд різко зріс попит саме на оренду. Хоча цей сегмент ринку наразі є найбільш залежним не тільки від перебігу активних бойових дій, а й від поточних очікувань і побоювань населення щодо безпечності певних регіонів та міст України. Так, у травні максимальне зростання плати за оренду відбулося в Тернопільській, Кіровоградській та Закарпатській областях, а найбільше зниження – у м. Києві. Загалом динаміка цін на ринку оренди житла уповільнилася до 1,1% за травень (3% за квітень).

По-четверте, фіксація Урядом тарифів на комунальні послуги знизилася загальний ціновий тиск – цінові темпи на них були мінімальними – 0,4% за житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива (0,6% за квітень).

Водночас одним з найвагоміших поточних інфляційних чинників, попри загальне травневе уповільнення цінової динаміки, залишаються чинники з боку витрат, що й далі набирають вагу.

Розвиток подій на полі бою з погляду економічної історії є стрімким та таким, що передбачає високу ймовірність як позитивних, так і негативних локальних змін. Такі зміни стосуються не лише безпосередньо «фізичних» проявів, як то руйнація, міграція та територіальні обмеження. Також, від подій на полі бою, як свідчить практика всього воєнного часу, залежить і зміна напрямів, умов та обсягів фінансових потоків як на внутрішньому ринку, так і ззовні. Відтак, варто враховувати, що Національний банк достатньо швидко реагує на зміни ситуації в економіці із міркувань виконання своїх конституційних обов'язків. Втім, різниця у швидкості зміни економічних подій в умовах війни та наслідків монетарної політики може формувати тимчасові незручності для окремих секторів економіки, хоча в цілому спрямовується на стабілізацію ситуації та унеможливлення кризових проявів. Відтак, вплив заходів Національного банку на вітчизняну економіку, у т.ч. і на інфляцію має закономірний лаг, що в подальшому може мати неочікувані наслідки.

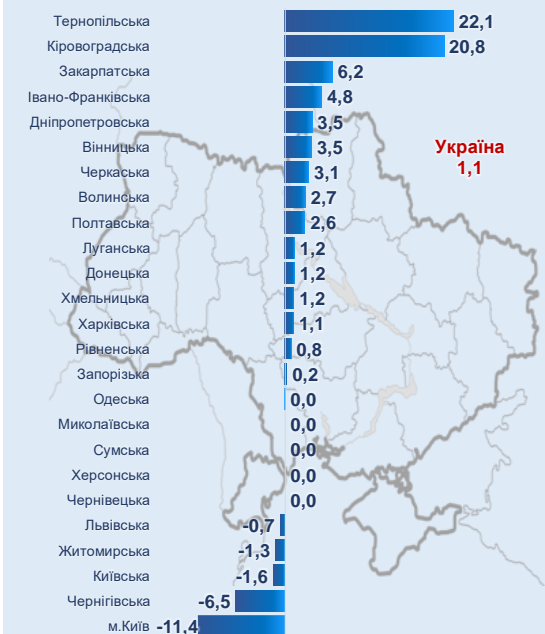
Поточна монетарна політика Національного банку – створення якоря стабільності шляхом фіксації офіційного обмінного курсу гривні до долара США та жорсткий контроль за грошовою

Рис. 7 Ринок праці, тис. осіб

Джерело: Державний центр зайнятості

Рис. 8 Зміни фактичної плати за житло (оренда житла) за регіонами в травні 2022 року, % за місяць

Джерело: Держстат

Рис. 9 Зміни грошової маси та бази, % у річному обчисленні

Джерело: Національний банк

пропозицією мінімізує монетарний тиск на споживчі ціни.

У підсумку зростання базової компоненти інфляції становило **1,4% за місяць** (3% за квітень), внесок – 0,8 в.п. (1,7 в.п. відповідно), та 13,8% у річному обчисленні (13% відповідно).

Зростання небазової компоненти інфляції насамперед через подорожчання в транспортній сфері прискорилося – за розрахунками Мінекономіки **становило 4,4% за місяць** (3,2% за квітень), внесок – 1,9 в.п.(1,4 в.п. відповідно), у річному обчисленні небазова компонента також прискорилося – до 23,8% (21,2% відповідно).

Загалом споживчі ціни в річному обчисленні зросли до 18% (з 16,4% у попередньому місяці) через накопичені з початку війни інфляційні ефекти – на значній частині території України відбуваються бойові дії та **постійно триває процес знищення та крадіжки ворогом запасів та можливостей їхнього відновлення.**

Перспектива розвитку інфляційних процесів повністю залежить від розвитку подій у війні. Продовження дистанційної руйнації (за рахунок ракетних обстрілів) інфраструктури на фоні поступового зменшення запасів, ймовірно, стимулюватиме інфляцію шляхом зниження пропозиції на окремих сегментах ринку. Втім, такий процес априорі суттєво послаблюватиметься з часом, а **успішна адаптація економіки до функціонування в умовах війни гарантуватиме стабілізацію інфляції на відносно низькому рівні**, чому також сприятиме й допомога з боку зарубіжних партнерів. Вочевидь, Уряд формуватиме збалансовану політику щодо цін через поєднання жорсткого контролю за цінами в тих сегментах ринку, які мають стратегічне значення з погляду національної безпеки, та стимулювання економічної ініціативи на рівні мікро-, малого та середнього бізнесу.

Можна очікувати, що цінова ситуація фактично унеможливлуватиме глибинні кризові прояви й поступово формуватиме, найперше, впевненість у перспективі в суб'єктив економічної діяльності.

Водночас ризиком перманентних сплесків різкого зростання цін за значною кількістю номенклатури товарів та послуг практично за всіма секторами споживання залишається руйнація об'єктів критичної інфраструктури та втрата можливості продовжувати господарську діяльність для суб'єктів господарювання через триваючі бойові дії та, відповідно, порушення динаміки пропозиції.

Уряд постійно моніторить цінову ситуацію на ринках соціально важливих товарів та послуг і приймає відповідні рішення.

Рис. 10 Депозити домашніх господарств (без фізичних осіб-підприємців), % у річному обчисленні

Рис. 11 Строкова структура депозитного портфеля домашніх господарств (на кінець періоду), %

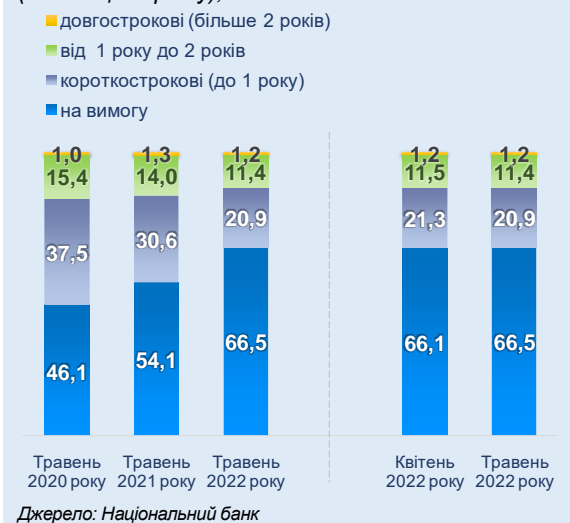

Рис. 12 Базова та небазова інфляція, % у річному обчисленні

Темпи приросту/зниження ІСЦ за розділами товарів та послуг

Ключові показники	Квітень 2022 року			Травень 2022 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Усі товари та послуги	3,1	–	16,4	2,7	–	18,0
Базовий ІСЦ	3,0	1,72	13,0	1,4	0,80	13,8
Небазовий ІСЦ	3,2	1,37	21,2	4,4	1,88	23,8
Зміни цін за розділами товарів та послуг						
Продукти харчування та безалкогольні напої	4,2	1,85	22,4	2,7	1,18	23,6
Алкогольні напої, тютюнові вироби	4,8	0,41	14,1	3,9	0,34	17,7
Одяг і взуття	0,5	0,02	-6,1	-0,2	-0,01	-5,7
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	0,6	0,05	7,2	0,4	0,03	3,5
Водопостачання	0,0	0,00	12,8	0,0	0,00	12,8
Водовідведення	0,0	0,00	15,9	0,0	0,00	15,9
Електроенергія	0,0	0,00	-7,4	0,0	0,00	-7,4
Природний газ	0,0	0,00	26,7	-0,4	-0,01	10,1
Гаряча вода, опалення	0,2	0,00	1,0	0,2	0,00	1,2
Предмети домашнього вжитку	4,0	0,19	10,6	1,8	0,09	12,0
Охорона здоров'я	3,2	0,24	14,7	-0,9	-0,06	13,1
Транспорт	2,1	0,19	18,2	10,2	0,94	29,3
Паливо та мастила	0,5	0,01	29,6	22,8	0,63	57,5
Зв'язок	1,8	0,05	10,3	1,0	0,03	9,0
Відпочинок і культура	2,7	0,09	8,4	0,2	0,01	9,4
Освіта	0,1	0,00	16,4	0,0	0,00	16,2
Ресторани та готелі	1,6	0,04	12,2	3,1	0,08	15,7
Різні товари та послуги	-2,0	-0,08	11,4	0,6	0,02	12,4

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів та послуг може не дорівнювати підсумку